

поділяються на особистісні й організаційні. Вони можуть як створювати сприятливі умови для кар'єрного розвитку на підприємстві, так і мати негативний вплив, погіршуючи морально-психологічний клімат і знижуючи фінансово-економічні результати.

Оскільки фактори взаємозалежні, взаємообумовлені і часто діють одночасно, не завжди легко визначити, який з них справляє найбільший вплив, установити межі їх впливу. Оскільки мета дослідження полягає в розробці найбільш ефективних способів управління кар'єрою, то особливу увагу необхідно звернути на фактори внутрішнього впливу, які піддаються контролю з боку підприємства. Процес соціалізації продовжується протягом усієї кар'єри індивіда. Оскільки потреби підприємства міняються, його працівники повинні пристосовуватися до них (тому їх потрібно постійно соціалізувати). Іноді соціалізація має більше значення, ніж інші напрями менеджменту. Наприклад, соціалізація є більш важливою, коли людина вперше приступає до роботи на підприємстві, чи коли вона береться за іншу роботу в тому же підприємстві. Прийнятність тих чи інших методів соціалізації залежить від того, якої організаційної концепції розвитку кар'єри персоналу дотримується підприємство.

Сучасна концепція розвитку кар'єри означає підпорядкування всіх аспектів діяльності в організації задоволенню ринкової потреби в товарах і послугах найкращим способом. Таким чином, вихідним пунктом сучасної концепції є не стільки задоволення потреби роботодавців у робочій силі, скільки задоволення за допомогою цієї робочої сили ринкової потреби в праці.

Таким чином, вивчення концепцій розвитку кар'єри персоналу дозволяє зробити висновок про те, що управління кар'єрою на підприємстві припускає вироблення комплексного підходу до формування кадрового потенціалу підприємства, що об'єднав би позитивні моменти названих концепцій розвитку кар'єри і врахував їх недоліки. Вирішення цього завдання можливе тільки при стратегічному підході до розвитку кар'єри.

Список використаних джерел

1. Лукашевич Н. Деловая карьера как проблема менеджмента / М.П. Лукашевич. // Персонал. – 1998. – № 1. – С. 46-53.
2. Якокка Л. Карьера менеджера [пер. с англ.] / Ли Якокка. – М.: Попурри, 2007. - 544 с.
3. Гибсон Дж.Л. Организации: поведение, структура, процессы: [пер. с англ.; 8-е изд.] / Дж.Л.Гибсон, Д.М.Иванцевич, Д.Х.–мл. Доннелли. – М.: ИНФРА–М, 2000. – 662 с.
4. Беляцкий Н.П. Менеджмент: Деловая карьера / Н.П. Беляцкий.– Мн.: Высшая школа, 2001. – 302 с.
5. Поспелова Т.В. Социально-групповая структура карьеры / Т.В. Поспелова // Экономика: проблемы теории та практики: 36. наук. праць Дніпропетровського національного університету. – Вип. 41. – Дніпропетровськ: Наука і освіта. - 2000. – С. 88–96.

Янигло А.,

аспірантка економічного факультета Комратського державного університету Республіки Молдова
Комрат, Республіка Молдова

ФАКТОРЫ, ВЛИЯЮЩИЕ НА УРОЖАЙНОСТЬ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ КУЛЬТУР

Одним из важнейших показателей растениеводства является урожайность. Ее уровень оказывает значительное влияние на эффективность производственного процесса. Поэтому важно выявить факторы, от которых она зависит, что является ключом к росту урожайности культур и увеличению рентабельности производства.

Как показывают исследования Д.М. Пармакли и Л.П. Тодорич, плодородие наших земель используется в недостаточной степени. За последние 10 лет урожайность основных культур значительно уменьшилась в сравнении с предреформенным периодом (1981-1990): урожайность зерновых снизилась почти в 1,4 раз, подсолнечника и винограда – почти в 1,5 раз, овощей – в 1,6 раз, а плодов и вовсе – в 2 раза. [3, стр.100]

Увеличить урожайность сельскохозяйственных культур возможно при условии, что известно от чего она зависит. Существует множество факторов, влияющих на уровень урожайности. Условно их можно разделить на 2 группы: естественные факторы и экономические факторы. Естественные факторы включают в себя влияние природно-климатических условий: температурный режим, количество осадков; состояние плодородия почв и др.

Экономические факторы, зависят от производственной деятельности человека: качество и своевременность выполнения полевых работ; сорт и качество посевного материала, количество и структура вносимых удобрений, борьба с вредителями, сорняками и болезнями, обеспеченность необходимой техникой, соблюдение севооборота и др.

Поскольку оценку влияния экономических факторов затруднительно осуществить в виду индивидуального характера на каждом отдельном сельскохозяйственном предприятии (качество и своевременность выполнения полевых работ; сорт и качество посевного материала и др.), основное внимание уделим влиянию естественных факторов на урожайность продукции сельского хозяйства в Молдове и АТО Гагузия в частности.

Сельскохозяйственный сектор в большой степени зависит от природно-климатических условий, чем другие отрасли и имеет ярко выраженный сезонный характер. В Молдове климат умеренно-континентальный, зимы относительно мягкие и короткие, а лето жаркое и продолжительное. Осадки выпадают преимущественно летом и небольшим количеством. Территория республики характеризуется относительно низкой влажностью воздуха, что особенно проявляется в засушливые периоды. Для Молдовы засуха это одно из самых опасных природных явлений. Степень охвата засухой территории страны представлена на рисунке 1.

Как отмечает И. Боян [1], в последние два десятилетия засухи формируются чаще и интенсивнее. В период 1990-2012 г.г. на территории Молдовы зарегистрировано 11 случаев засух различной интенсивности (1990, 1992, 1994, 1996, 1999, 2000, 2001, 2003, 2007, 2011, 2012), которые неизбежно ведут за собой к снижению урожайности и валового урожая большинства

возделываемых культур [2].

Кроме засухи, для АТОГагаузия характерны так же и другие опасные метеорологические явления, в числе которых: град, заморозки. Так, в 2006г. озимые пострадали от низких температур.

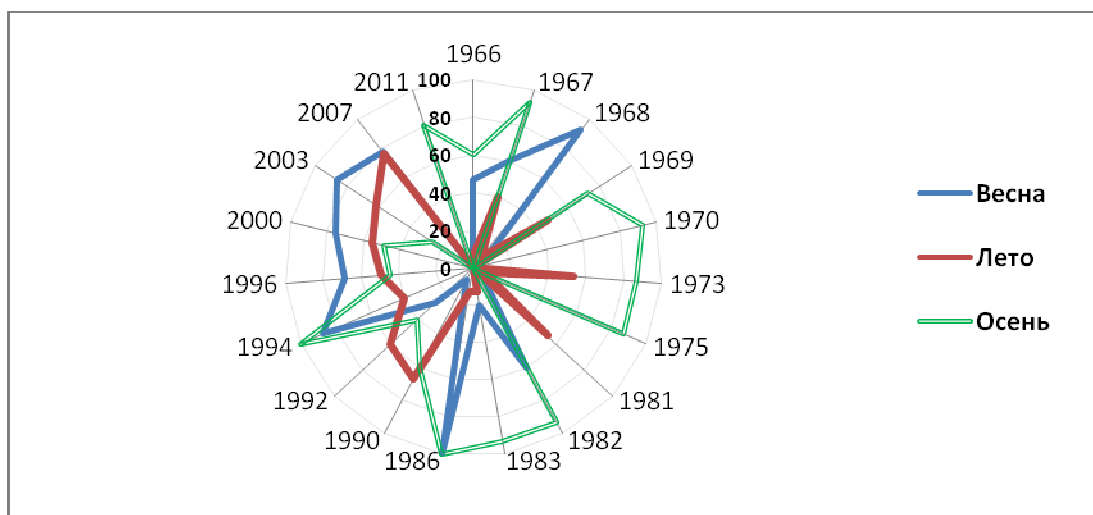

Рис.1. Оценка площади территорий, охваченной засухой в Р.Молдова по сезонам, за 1966-2011 г.г. (в %)

Разработано автором на основе данных И.Боян[1]

Еще одним важным фактором урожайности выступает уровень плодородия почв. Наша страна обладает плодородными почвами. Однако, по различным данным более 40% площадей сельскохозяйственного назначения эродированы в той или иной степени, при этом ежегодный прирост данных земель составляет примерно 1%. Причины данного обстоятельства различны, к ним можно отнести: не грамотное хозяйствование, отсутствие нормативов, регламентирующих дозы вносимых удобрений; перевыпас естественных угодий, несоблюдение севооборота и прочие.

При продолжительном возделывании культур без применения удобрений в течение 7 – 8 лет содержание в почве гумуса сокращается на 6-10% по сравнению с исходным уровнем [4, стр. 99]. На рисунке2 приведена динамика показателей применения минеральных и органических удобрений в среднем на 1 га посева на предприятиях сельского хозяйства.

В период с 1990г. по 2000г. наблюдается существенный спад использования удобрений предприятиями сельскохозяйственной отрасли.

При этом, несмотря на положительную тенденцию увеличения доз внесенных минеральных удобрений с 2000г., все же ситуация требует пристального внимания.

Рис. 2. Внесение минеральных и органических удобрений в среднем на 1 га посева в сельскохозяйственных предприятиях Республики Молдова за 1990-2013г.г.

(Источник: Статистический ежегодник Республики Молдова, 2014 [5])

Если в 1990 г. было использовано 217,2 тыс.т. минеральных удобрений, то в 2012г. всего лишь 44,8 тыс. т., или в 4,8 раз меньше, а внесение органических удобрений: сократилось почти в 234 раза

Еще более неутешительная ситуация наблюдается в АТОГагаузия. Если в 2013г. в среднем по республике на 1 га приходилось 52,8 кг минеральных удобрений, то в АТОГагаузия – лишь 19,3 кг/га. При этом, использование органических удобрений способствует восстановлению плодородия почвы и содержания в ней питательных веществ, а как следствие и повышению урожайности культур.

В завершении отметим, что есть факторы природного характера, влияющие на урожайность культур, которые не зависят от воли человека, но есть и экономические факторы, на которые человек может и должен оказывать влияние. Это позволит сгладить отрицательное влияние естественных факторов, повысить урожайность культур, что приведет к увеличению рентабельности и будет способствовать обеспечению его устойчивости и экономической безопасности.

Список использованной литературы

1. Боян И. Риски возникновения засух в Республике Молдова/ И. Боян// Электронный ресурс: URL:http://www.meteo.md/newru/hazard_rus/zasuha_b.htm(дата обращения 12.07.2014)
2. Молдова сократила в 2012 году производство сельхозпродукции на 22,4%. Электронный ресурс: URL:<http://www.infotag.md/news/599753/> (дата обращения 9.08.2014)
3. Пармакли Д.М., Тодорич Л.П. Проблемы экономической устойчивости сельскохозяйственных предприятий Республики Молдова: Монография/ [Д.М. Пармакли, Л.П. Тодорич]. – Комрат: Tipogr.«Centrografic», 2013. – 207 с.
4. Пармакли Д.М. Экономика сельского хозяйства. М-во сел. Хоз-ва и пищевой пром-сти Респ. Молдова. – Изд. 2-е, доп. И перераб. / Д.М. Пармакли– Кишинев: Tipogr.«Centrografic», 2013. – 191 с.
5. Статистический ежегодник Республики Молдова за 2013 год.

Янчко Олександр Ігорович,

студент напряму підготовки 6.030601 «Менеджмент»
економічного факультету Подільського державного
аграрно-технічного університету, м. Кам'янець-Подільський
Науковий керівник: Ткачук В.В.

УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Будь-яка діяльність людини, у тому числі й економічна, залежить від впливу об'єктивних та суб'єктивних факторів, що можуть спричинити певні відхилення від запланованих результатів такої діяльності. У даному випадку мова йде про ризик як неодмінну умову існування та розвитку суспільства.

В сучасній науковій літературі відсутня єдина думка щодо розуміння сутності ризику, що пов'язано з багатоаспектністю даного явища. У своїх дослідженнях автори намагаються сформулювати власне тлумачення категорії „ризик”, що знаходить своє відображення у наступних визначеннях:

- „ризик – це усвідомлена можливість небезпеки; це можливість збитків та неуспіху в якійсь справі”;
- „ризик – це можлива невдача”;
- „ризик – це ймовірність несприятливого наслідку”;
- „ризик – можлива загроза втрат, яка впливає зі специфіки тих чи інших явищ природи й видів діяльності людського суспільства”;
- „ризик – це можливість або загроза відхилення результатів конкретних рішень або дій від очікуваних”.

Аналізуючи вище наведені трактування звернемо увагу на слова або словосполучення, які використовуються авторами для означення сутності ризику: „ можливість небезпеки”, „можлива невдача”, „ймовірність несприятливого наслідку”, „можлива загроза втрат”, „подія”, „дія (діяння, вчинок)”, „невизначеність щодо настання події”, „небезпека виникнення небажаної події”, „частота реалізації небезпеки”, „величина”.

На нашу думку, такий підхід не відповідає внутрішнього змісту категорії «ризик». Це пов'язано з самим словом „подія”, під яким розуміється: „те, що відбувалося або відбулося, сталося; явище, факт суспільного або особистого життя”. Іншими словами має місце завершене дійство, а тому його результат не можна змінити. Тоді як більшість дослідників пов'язують ризик в першу чергу з невизначеністю майбутнього розвитку подій, а отже етимологічно ризик не можна розглядати як подію.

Ще один варіант, який набув поширення серед окремих науковців передбачає трактування ризику як дії (діяння, вчинок). Ми не погоджуємося з таким тлумаченням з причин, аналогічних щодо попереднього підходу. Розглядаючи дію як „роботу, діяльність, здійснення чого-небудь” можна говорити про вплив суб'єкта на початковий стан окремо взятого об'єкта або групи об'єктів, який здійснюється у часі та просторі і передбачає певний результат у матеріальній чи нематеріальній формі. Таких результатів може бути три: позитивний, негативний або нульовий. Однак в умовах невизначеності неможливо напевно визначити який із можливих наслідків настане у майбутньому. У даному випадку мова йде про наявність ризику, який супроводжує здійснення будь-якої діяльності. Отже, „ризик” та „дія” тісно співіснують, але не є синонімами.

Тому, найбільш прийнятними є трактування, в яких пропонується розуміти ризик як „можливість” або „ймовірність”. Окрім того, варто відмітити оптимістичний та песимістичний підходи, через призму яких різні науковці відображають власне бачення та відношення до такої складної категорії як ризик. Оптимістичний підхід свідчить про можливість виникнення непередбачених обставин, які можуть призвести не лише до негативних, але й до позитивних результатів їх впливу. В той час, коли песимістичне трактування ризику визначає його лише як ймовірність настання негативних наслідків у разі відхилення від поставленої мети.

На нашу думку, найбільш повне уявлення про ризик дає визначення, запропоноване Альгіним А.П.: „ризик – це діяльність, пов'язана з подолання невизначеності в ситуації неминучого вибору, у процесі якого існує можливість кількісно та якісно оцінити ймовірність досягнення передбачуваного результату, невдачі і відхилення від мети”

У сукупності прийомів нейтралізації ризиків за активною стратегією виділяють декілька основних прийомів: – страхування ризиків, яке поділяється на самострахування та комерційне страхування. При самострахуванні джерелом формування фінансових ресурсів для покриття потенційних збитків є винятково внутрішні ресурси суб'єкта господарювання. Самострахування передбачає створення певних резервів грошових фондів (фондів страхового відшкодування) з метою покриття потенційних збитків, додаткових витрат підприємства.

Типовими варіантами таких фондів коштів є резервний капітал як складова власного капіталу підприємства, забезпечення наступних виплат і платежів, резерв сумнівних боргів та інші фонди, передбаченні чинним законодавством та статутними документами підприємства. Комерційне страхування передбачає нейтралізацію ризиків за допомогою страхової компанії, якій підприємство передає частину свого ризику за певну плату (страхову премію).